

На основу члана 7. став 2. Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 101/05),

министар рада и социјалне политике доноси

ПРАВИЛНИК о превентивним мерама за безбедан и здрав рад на радном месту

I. Основне одредбе

Члан 1.

Овим правилником прописују се минимални захтеви које је послодавац дужан да испуни у обезбеђивању примене превентивних мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

Члан 2.

Радно место, у смислу овог правилника, јесте простор намењен за обављање послова код послодавца – у објекту намењеном за радне и помоћне просторије или у објекту намењеном за рад на отвореном простору или на отвореном простору, у којем запослени борави или има приступ у току рада и који је под непосредном или посредном контролом послодавца.

Радне просторије и простор намењен за рад на отвореном, у смислу овог правилника, јесу просторије и простор у којима се обављају процеси рада.

Помоћне просторије, у смислу овог правилника, јесу просторије које су намењене за хигијенске, санитарне и друге потребе запослених (просторије за одмор, санитарне просторије, просторије за пружање прве помоћи, просторије за повремено загревање запослених и др.).

Члан 3.

Овај правилник не примењује се на:

- 1) саобраћајна средства – возила и транспортна средства;
- 2) привремена или покретна радна места;
- 3) надземну и подземну експлоатацију руда и дубинско бушење;
- 4) пловила за улов рибе;
- 5) пољопривредно, шумско и друго земљиште на коме послодавци обављају делатност, а који су удаљени од њихових објеката намењених за радне и помоћне просторије или објеката намењених за рад на отвореном простору.

II. Обавезе послодавца

Члан 4.

Послодавац је дужан да обезбеди запосленом рад на радном месту на којем су спроведене мере за безбедан и здрав рад утврђене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

Преглед мера за безбедан и здрав рад на радном месту одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 5.

Послодавац је дужан да обезбеди:

- 1) да саобраћајне површине намењене за кретање возила и лица (у даљем тексту: саобраћајне површине) ка излазима за евакуацију у случају опасности, као и сами излази, увек буду слободни;
- 2) да се редовно врши техничко одржавање радног места и опреме за рад, а нарочито опреме наведене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту, а све уочене недостатке који могу да утичу на безбедност и здравље на раду отклони одмах;
- 3) да се радно место и опрема за рад, а нарочито опрема наведена у тач. 4. и 5. Прегледа мера за безбедан и здрав рад на радном месту, редовно чисти и одржава на задовољавајућем нивоу хигијене;
- 4) да се редовно одржава и проверава исправност опреме и уређаја намењених за спречавање или отклањање опасности и/или штетности, а нарочито опреме наведене у Прегледу мера за безбедан и здрав рад на радном месту.

III. Обавештавање запослених

Члан 6.

Послодавац је дужан да запосленима или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду обезбеди све информације које се односе на безбедност и здравље на раду, а нарочито о мерама које се предузимају у циљу остваривања безбедних и здравих услова за рад на радном месту.

IV. Сарадња послодавца и запослених

Члан 7.

Послодавац и запослени и/или њихови представници за безбедност и здравље на раду дужни су да сарађују у вези са питањима која се односе на безбедност и здравље на радном месту.

V. Прелазне и завршне одредбе

Члан 8.

Послодавци који су, пре ступања на снагу овог правилника, започели обављање делатности, односно обезбедили запосленом рад на радном месту на којем су примењене опште мере заштите на раду за грађевинске објекте намењене за радне и помоћне просторије, дужни су да своје пословање ускладе са одредбама овог правилника у року од три године.

Члан 9.

Даном ступања на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о општим мерама заштите на раду за грађевинске објекте намењене за радне и помоћне просторије („Службени гласник РС”, број 29/87).

Члан 10.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 110-00-00006/2008-01
У Београду, 19. марта 2009. године

МИНИСТАР

Расим Љајић

ПРЕГЛЕД МЕРА ЗА БЕЗБЕДАН И ЗДРАВ РАД НА РАДНОМ МЕСТУ

1. Стабилност и чврстоћа

1.1. Објекти намењени за радне и помоћне просторије и објекти намењени за рад на отвореном морају да имају структуру и стабилност који одговарају њиховој намени.

2. Инсталације

2.1. Електричне инсталације

2.1.1. Електричне инсталације морају да буду пројектоване и постављене тако да не представљају опасност која може бити узрок пожара или експлозије. Сва лица морају да буду заштићена од опасног дејства електричне струје, односно од опасности од директног или индиректног додира инсталација и опреме под напоном.

2.1.2. При пројектовању, постављању и избору материјала и заштитних уређаја мора се узети у обзир висина напона, спољашњи утицаји и компетентност лица која имају приступ деловима инсталација.

2.1.3. Електричне инсталације, а нарочито оне које су изложене спољашњим утицајима, морају се редовно прегледати и одржавати у исправном стању.

2.2. Инсталације за развођење флуида

2.2.1. Инсталације за развођење флуида (компримованог ваздуха, гасова, пара, воде, технолошких раствора и течности и др.) морају да буду пројектоване и постављене тако да не представљају опасност која може бити узрок пожара или експлозије.

2.2.2. Сва лица морају да буду заштићена од опасног и/или штетног дејства флуида који се разводи инсталацијом, односно од ризика насталих опасним и/или штетним деловањем флуида.

2.2.3. Инсталације за развођење флуида, а нарочито инсталације којима се разводе запаљиви, експлозивни, отровни или загушљиви флуиди, морају се редовно прегледати и одржавати у исправном стању.

3. Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности

3.1. Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности морају увек да буду слободни и омогућавати излаз најкраћом саобраћајном површином до безбедног подручја.

3.2. У случају опасности, запосленима мора бити обезбеђена благовремена и безбедна евакуација са свих радних места.

3.3. Број, распоред и величина саобраћајних површина и излаза за евакуацију у случају опасности зависе од врсте опреме за рад која се користи, величине објекта у којем се налазе радна места и највећег броја лица која могу бити присутна у објекту.

3.4. Врата за евакуацију у случају опасности морају се отворати у правцу излаза из објекта. Коришћење клизних или ротационих врата, као врата за евакуацију у случају опасности није дозвољено. Врата за евакуацију у случају опасности не смеју да буду закључана или на други начин блокирана тако да их свако лице које треба да их користи не може лако и брзо отворити.

3.5. Саобраћајне површине и излази за евакуацију морају бити обележени одговарајућим ознакама, у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду. Ознаке морају да буду постављене на одговарајућим местима и постојане.

3.6. Врата за евакуацију у случају опасности не смеју да буду закључана.

3.7. Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности, као и саобраћајне површине и врата која омогућавају приступ њима, морају бити слободни од било каквих препрека тако да се могу користити у сваком тренутку без сметњи.

3.8. Саобраћајне површине и излази за евакуацију у случају опасности који захтевају осветљење, морају имати безбедносно осветљење одговарајућег интензитета у случају престанка општег осветљења, односно престанка снабдевања електричном енергијом.

4. Откривање и гашење пожара

4.1. Откривање и гашење пожара мора да буде обезбеђено у складу са прописима о заштити од пожара, а нарочито да:

4.1.1. у зависности од величине и намене објекта, опреме за рад, физичких и хемијских карактеристика присутних материја и највећег могућег броја присутних лица у објекту, на радним местима се мора обезбедити довољан број уређаја и инсталација за гашење пожара и, где је то потребно, за откривање и јављање пожара;

4.1.2. опрема за гашење пожара која није уграђена мора да буде лако доступна, једноставна за употребу и обележена одговарајућим ознакама које морају бити постојане и постављене на одговарајућим местима.

5. Проветравање на радним местима у затвореном простору

5.1. На радним местима у затвореном простору мора да буде обезбеђена довољна количина свежег ваздуха, узимајући у обзир радне методе и активности, односно послове који се обављају у процесу рада и физичке напоре који се захтевају од запослених.

5.2. Када се користи систем принудног проветравања, тај систем мора се одржавати у исправном стању.

5.3. Систем за принудно проветравање ваздуха мора бити опремљен уређајем за јављање квара.

5.4. Ако се користе уређаји за климатизацију или вентилацију, рад тих уређаја не сме изазивати непријатност запосленима услед повећане брзине струјања ваздуха.

5.5. Све наслаге прашине и нечистоће у уређајима за климатизацију или вентилацију, које могу да угрозе здравље запослених услед загађења ваздуха, морају да буду одмах уклоњене.

6. Температура у радним и помоћним просторијама

6.1. У току рада температура у радним и помоћним просторијама у којима се налазе радна места мора да буде одговарајућа, у зависности од метода рада и активности, као и физичког оптерећења запослених, осим на радним местима на којима је условљена технолошким процесом.

6.2. Температура у просторијама за одмор, просторијама за запослене који су на дужности, у санитарним просторијама и просторијама за пружање прве помоћи мора да буде одговарајућа у складу са наменом тих просторија.

6.3. Прозори, кровни прозори и стаклене преграде морају да буду изведени тако да спречавају прекомерно дејство сунчеве светлости на радном месту у зависности од природе послова.

6.4. Температура, релативна влажност и брзина струјања ваздуха у радним просторијама морају да буду у складу са вредностима наведеним у Табели 1.

Табела 1.

врста рада	Температура спољашњег ваздуха								
	до +5°C			од +5 до +15°C			више од +15°C		
	Температура [°C]	Рел. влажност [%]	Брзина струјања [m/s]	Температура [°C]	Рел. влажност [%]	Брзина струјања [m/s]	Температура [°C]	Рел. влажност [%]	Брзина струјања [m/s]
лаки рад (рад без физичког напрезања)	18 - 28	max 75	max 0,3	18 - 28	max 75	max 0,6	max 28	28°C→55 26°C→60 24°C→65 < 24°C→73	max 0,5
средњи рад (лаки физички рад)	15 - 28	max 75	max 0,5	15 - 28	max 75	max 0,6	max 28	28°C→55 26°C→60 24°C→65 < 24°C→73	max 0,7
тешки рад (тешки физички рад)	15 - 28	max 75	max 0,5	15 - 28	max 75	max 0,6	max 28	28°C→55 26°C→60 24°C→65 < 24°C→73	max 1,0

7. Природно и вештачко осветљење радних и помоћних просторија

7.1. Радна места морају да имају, у највећој могућој мери, довољно природне светлости и морају бити опремљена изворима вештачког осветљења који морају да обезбеде адекватну осветљеност у циљу остваривања безбедних и здравих услова рада.

7.2. Инсталације за осветљавање радних и помоћних просторија морају да буду постављене тако да не представљају опасност за запослене која би се појавила у зависности од врсте осветљења.

7.3. Радна места где су запослени посебно изложени ризицима у случају нестанка вештачког осветљења, морају бити опремљени безбедносним осветљењем одговарајуће јачине.

7.4. Осветљење на радним местима се обезбеђује и одржава у складу са условима технолошког процеса тако да осветљеност радног места буде равномерна и уједначена.

7.5. Боја вештачког осветљења која се користи не сме да утиче на препознавање ознака за безбедност и здравље на раду.

8. Подови, зидови, таванице и кровови радних и помоћних просторија

8.1. Подови радних и помоћних просторија не смеју имати опасне избочине, рупе или нагибе и бити клизави и морају бити стабилни и чврсти.

8.2. Подови радних и помоћних просторија морају да буду адекватно топлотно изоловани, узимајући у обзир врсту послова и физичке активности запослених.

8.3. Подови радних просторија у којима се запослени задржава дуже од два сата, ради обављања радних активности, морају имати коефицијент топлотне проводљивости мањи од $6 \text{ W/m}^2\text{K}$.

8.4. Површине подова, зидова и таваница у просторијама морају да буду такви да могу да се чисте или одржавају на потребном нивоу хигијене.

8.5. Подови, зидови и таванице радних и помоћних просторија морају да буду отпорни на оштећење од механичких и других утицаја, водонепропусни и изведени тако да обезбеђују заштиту од атмосферских утицаја, буке и вибрација и спречавају продирање опасних материја.

8.6. Подови радних просторија морају да буду електро-проводљиви или електро-изолациони у зависности од услова технолошког процеса.

8.7. Подови радних просторија морају да буду изведени са нагибом према отворима одводних канала, ако у просторијама може доћи до разливања течности или кондензације водене или других пара.

8.8. Зидови радних и помоћних просторија морају да буду изведени тако да се код отвора у зиду чија је висина парапета мања од 90 cm поставља заштитна ограда.

8.9. Провидни или прозачни зидови, а нарочито преградни зидови од стакла, у просторијама или у близини радних места и саобраћајних површина морају бити видно означени и израђени од безбедног материјала или на тим местима морају да буду заштићени тако да запослени не могу да дођу у контакт са њима или да претрпе повреду у случају њиховог лома.

8.10. Приступ крововима који су израђени од недовољно чврстог материјала не сме бити дозвољен, осим у случају када је обезбеђена опрема или су предузете посебне мере за безбедан рад на крову.

9. Прозори и кровни прозори

9.1. Прозори и кровни прозори морају да буду изведени тако да запослени могу да их отварају, затварају, подешавају или осигурају на безбедан начин. Када су отворени, не смеју се налазити у таквом положају да изазову опасност за запослене.

9.2. Прозори и кровни прозори морају бити пројектовани и изведени са опремом или на други начин опремљени уређајима који омогућавају њихово чишћење без ризика по запослене који обављају то чишћење и остале запослене који се налазе у непосредној близини.

10. Врата и капије

10.1. Положај, број и димензије врата и капија као и материјали од којих су израђени морају да буду одређени у зависности од природе и намене просторија или простора.

10.2. Провидна врата морају бити обележена одговарајућим, лако уочљивим ознакама.

10.3. Салонска врата и капије морају да буду провидна или да имају провидне површине.

10.4. Ако провидне или прозрочне површине на вратима и капијама нису израђене од безбедних материјала и ако постоји опасност, да у случају лома врата или капије, запослени претрпе повреду те површине морају бити заштићене од лома.

10.5. Клизна врата морају да буду уграђена са безбедоносним уређајем који спречава да врата искоче из шина и да се сруше.

10.6. Врата и капије које се отварају на горе морају да буду уграђене са механизмом који спречава њихов пад.

10.7. Врата дуж саобраћајних површина за евакуацију морају да буду обележена на одговарајући начин и изведена да се могу отворити са унутрашње стране брзо и лако у сваком тренутку без било каквих препрека или помагала док су запослени присутни на радним местима.

10.8. У непосредној близини капија које су намењене за пролаз возила, морају да буду и посебна врата за пролаз лица, уколико пролаз лица кроз те капије није безбедан. Та врата морају бити видно обележена и увек слободна.

10.9. Врата на механизовани погон морају да функционишу тако да запослени нису изложени опасностима од настанка повреда. Та врата морају да буду уграђена са заштитном блокадом за тренутно заустављање која мора да буде лако уочљива и приступачна. Уколико се, у случају нестанка напајања, врата не отварају аутоматски, мора бити могуће ручно их отворити.

10.10. Врата на просторијама код којих постоји опасност од експлозије, израђују се од материјала који не може да произведе варницу, а постављају се тако да се отварају у правцу излаза.

11. Саобраћајне површине – опасне зоне

11.1. Саобраћајне површине, укључујући степеништа, непокретне лестве, места и рампе за утовар и истовар, морају бити размештени и изграђени тако да се обезбеди једноставан, безбедан и одговарајући приступ лицима и возилима на начин да запослени који раде у близини тих саобраћајних површина не буду изложени опасностима.

11.2. Димензије саобраћајних површина за кретање лица и/или превоз робе морају да буду одређене у зависности од броја могућих корисника и врсте активности које се обављају.

11.3. Ако се саобраћајне површине користе за кретање возила, мора се обезбедити довољно широк и безбедан пролаз за кретање лица.

11.4. Између саобраћајних површина за кретање возила и врата, капија, пролаза за лица, ходника и степеништа потребно је обезбедити довољну ширину пролаза.

11.5. У зависности од намене радне просторије и врсте опреме, саобраћајне површине морају бити видно обележене одговарајућим ознакама.

11.6. Саобраћајне површине се морају редовно контролисати и одржавати у исправном стању.

11.7. Саобраћајне површине се постављају у нивоу пода тако да одступање не прелази $\pm 1,0$ cm.

11.8. Саобраћајне површине и пролази у радним просторијама морају да буду изведени тако да њихова ширина буде једнака или већа од одговарајуће вредности наведене у Табели 2.

Табела 2.

Саобраћајне површине и пролази	Ширина [m]
Главна саобраћајна површина – пролаз за запослене	1,50
Споредна саобраћајна површина – пролаз за запослене	1,00
Пролази за чишћење, одржавање и послуживање опреме за рад	0,75
Саобраћајна површина за кретање возила	1,80

Додатак на ширину возила, односно најширег дела који се превози да би се добила оптимална ширина пролаза	0,80	
Просторије ширине до 15m – један пролаз	1,80	
Просторије ширине од 16 m до 40 m – један пролаз	2,40	
Просторије ширине од 41 m до 80 m	један пролаз	3,00
	два пролаза по	2,00
Просторије ширине преко 80 m, на сваких 40 m ширине по један пролаз	3,00	

11.9. Ако на радним местима постоје места којима је приступ ограничен - опасне зоне, те зоне морају да буду опремљене направама које спречавају приступ неовлашћеним лицима. Потребно је предузети одговарајуће мере у циљу заштите запослених који су овлашћени да улазе у опасне зоне. Опасне зоне морају бити јасно обележене одговарајућим ознакама.

12. Ступеништа

12.1. Ступеништа се изводе и одржавају тако да обезбеђују:

12.1.1. несметано излажење из свих делова објекта;

12.1.2. потребну пропусну моћ;

12.1.3. најкраћи пут према излазу из објекта са јасно означеним смером кретања ка ступеништу.

12.2. Ступеништа се изводе са ступеницама једнаког облика и димензија.

12.3. Завојно ступениште изводи се тако да, на најужем делу, ширина газисхта не буде мања од 10 cm.

12.4. На ступеништу које има преко 10 ступеника заштитна ограда се поставља са обе стране, а на ступеништу до 10 ступеника, уколико не премашава подлогу на коју се може пасти са висине веће од 1 m, ограда се може поставити само са једне стране.

13. Заштитне ограде

13.1. Пролази, прелази, радне платформе и сва радна места на висини већој од 1 m од пода или подлоге на коју се може пасти, оградају се заштитном оградом.

13.2. Заштитне ограде изводе се тако да обезбеђују:

13.2.1. стабилност појединих елемената, међусобне везе елемената и ограде у целини, прорачунатих на најнеповољније хоризонтално и вертикално оптерећење, које се може појавити;

13.2.2. конструкцију ограде са таквим распоредом елемената, у равни ограде, да једна димензија слободног отвора у оградни не буде већа од 25 cm;

13.2.3. да елементи испуне ограде буду са унутрашње стране стуба ограде;

13.2.4. да висина од површине пода или подлоге до горње ивице ограде не буде мања од 100 cm, а код косих ограда на ступеништима, да висина буде најмања 100 cm мерено вертикално од средине газисхта до горње ивице ограде;

13.2.5. да крајеви елемената ограде буду чврсто ослоњени, да не буду постављени у облику препуста;

13.2.6. да површине елемената ограде буду глатке и без неравнина о које би се могли повредити делови тела запослених или закачити одећа.

14. Посебне мере за покретне ступенице и стазе

14.1. Покретне ступенице и стазе морају да функционишу безбедно. Покретне ступенице и стазе морају да буду опремљене са свим неопходним заштитним уређајима и лако уочљивим и доступним заштитним блокадама.

15. Места и рампе за утовар и истовар

15.1. Места и рампе за утовар и истовар морају да одговарају димензијама терета којим се манипулише.

15.2. Места и рампе за утовар и истовар морају да имају најмање један излаз, а када је то технички могуће морају имати излазе на две стране.

15.3. Рампе за утовар и истовар морају да буду обезбеђене тако да се спречава пад запослених.

15.4. Места и рампе за утовар и истовар морају да имају структуру и стабилност који одговарају њиховој намени.

15.5. Саобраћајне површине ка местима и рампама за утовар и истовар морају да буду очишћене од леда и снега и посуте песком или шљунком.

15.6. Ширина саобраћајних површина из тачке 15.5. не сме бити мања од 5 м при двосмерном кретању возила, односно 3 м при једносмерном кретању возила.

15.7. Приликом постављања возила на местима и рампама за утовар и истовар, растојање између возила која стоје у колони не сме бити мање од 1 м, а растојање између возила која стоје једно поред другог не сме бити мање од 1,5 м.

15.8. Брзина кретања возила на местима и рампама за утовар и истовар и саобраћајним површинама ка њима не сме бити већа од 10 km/h, а у затвореним магацинима и складиштима не сме бити већа од 5 km/h.

15.9. Места и рампе за утовар и истовар морају бити ноћу осветљене светлошћу јачине најмање 10 Lx.

16. Димензије радних и помоћних просторија - слободан простор за запослене

16.1. Радне просторије морају имати довољну висину, површину пода и ваздушни простор тако да је запосленима омогућено да безбедно обављају свој рад, без ризика по њихову безбедност, здравље и благостање на раду, а вредности чисте висине, површине и запремине по једном запосленом морају бити једнаке или веће од одговарајућих вредности наведених у Табели 3.

Табела 3.

Послови који се обављају у радној просторији	Најмања величина слободног простора		
	Чиста висина [m]	Површина по једном запосленом [m ²]	Запремина по једном запосленом [m ³]
Производни процеси у халама, погонима, радионицама и сл., где се у процесу рада не појављују штетности	2,60	2,00	10,00
Производни процеси у халама, погонима, радионицама и сл., где се у процесу рада појављују штетности	3,00	2,00	12,00
Пројектантски и административни послови	2,40	3,00	10,00
Производни процеси у објектима у старим градским језгрима и сл., где се у процесу рада не појављују штетности	2,20	2,00	10,00

16.1.1. Чистом висином просторије, сматра се светла висина од завршеног пода до завршене таванице без неравнина, инсталација и уређаја.

16.1.2. Слободном површином пода, сматра се површина пода без опреме за рад, инсталација, материјала, готових производа и инвентара, осим радног стола и столице.

16.1.3. Слободном запремином, сматра се ваздушни простор, без опреме за рад, инсталација, инвентара и простора који се користи за складиштење.

16.2. Величине слободних простора на радним местима морају бити такве да омогућавају запосленима несметано кретање ради обављања радних активности.

16.3. Чиста висина помоћних просторија обезбеђује се и одржава тако да не буде мања од 2,60 м.

16.4. Привремени објекти (типа контејнера или киоска), у којима се налазе просторије за радна места, могу се користити за радна места, ако чиста висина просторија није мања од 2,20 м.

17. Просторије за одмор

17.1. У циљу обезбеђивања безбедности и здравља, запосленима морају да буду обезбеђене приступачне просторије за одмор у зависности од врсте послова и броја присутних запослених.

17.2. Одредба тачке 17.1. се не односи на запослене који раде у канцеларијама или сличним радним просторијама, у којима је обезбеђен одговарајући одмор током паузе.

17.3. Просторије за одмор морају да буду довољно велике и опремљене одговарајућим бројем столова и седишта са наслоним за довољан број запослених. У тим просторијама потребно је спровести одговарајуће мере како би се заштитили непушачи од штетног утицаја дуванског дима.

17.4. Ако се просторије за одмор користе за узимање хране морају да имају умиваоник са топлом и хладном водом и обезбеђено проветравање.

17.5. Ако у току рада долази до редовних и честих прекида рада, а просторија за одмор није обезбеђена, мора се обезбедити друга просторија у којој запослени могу да бораве у току тих прекида. У тим просторијама предузимају се одговарајуће мере како би се заштитили непушачи од штетног утицаја дуванског дима.

18. Труднице и мајке које доје

18.1. Трудницама и мајкама које доје мора се обезбедити да, у одговарајућим условима, легну и одморе се.

19. Санитарне просторије

19.1. Гардеробе и гардеробни ормани

19.1.1. Адекватне гардеробе и гардеробни ормани морају да буду обезбеђени за запослене који користе радна одела и униформе уколико се због здравствених или других разлога не може очекивати да се пресвлаче у другим просторијама. Гардеробе морају бити приступачне, довољног капацитета и да имају места за седење.

19.1.2. Гардеробе морају да буду довољно велике и да у њима сваки запослени има могућност да закључа своју личну одећу и ствари у току радног времена. Када околности то захтевају (нпр. опасне материје, влага, нечистоћа и сл.) морају се обезбедити услови у којима се радна одећа чува на месту одвојено од личне одеће и ствари.

19.1.3. Неопходно је обезбедити одвојене гардеробе или одвојено коришћење гардероба за мушкарце и жене.

19.1.4. Уколико није неопходно обезбедити гардеробе, у складу са одредбама из тачке 19.1.1, тада за сваког запосленог мора да буде обезбеђен простор у којем може да одложи своју личну одећу.

19.1.5. Температура ваздуха у гардеробама не сме да буде мања од 17°C.

19.2. Тушеви и умиваоници

19.2.1. За запослене мора да буде обезбеђен довољан број одговарајућих тушева, ако то захтева природа посла или из здравствених разлога, а нарочито за запослене који обављају послове при којима долази до прљања, квашења тела и одеће, знојења и појаве прашине, као и за запослене који раде са отровним, заразним или јонизујућим материјама и запослене који учествују у процесу прераде прехранбених производа или израде стерилних материјала. Неопходно је обезбедити одвојене тушеве или одвојено коришћење тушева за мушкарце и жене.

19.2.2. Купатила са тушевима морају бити довољно велика како би сваки запослени могао да се опере без ограничења у погледу услова или одговарајућих хигијенских стандарда. Тушеви морају да имају топлу и хладну текућу воду.

19.2.3. Број тушева у купатилу одређује се зависно од врсте послова и броја присутних запослених, тако што се:

19.2.3.1. за послове код којих долази до појаве штетних материја, прашине и јачег знојења, или долази до квашења обуће и одеће обезбеђује један туш на највише пет запослених;

19.2.3.2. у случају из тачке 19.2.3.1. кад се не појављују штетне материје обезбеђује се један туш на највише десет запослених;

19.2.3.3. за послове код којих не долази до јачег знојења, прашине, квашења обуће и одеће, односно код којих не долази до појаве штетних материја обезбеђује се један туш на највише 20 запослених.

19.2.4. Уколико није неопходно обезбедити тушеве у складу са одредбама тачке 19.2.1. у близини радних места и гардероба мора да буде обезбеђен довољан број умиваоника са текућом водом (топлом водом ако је потребно). Неопходно је обезбедити одвојене умиваонике или одвојено коришћење умиваоника за мушкарце и жене, уколико то захтевају разлози за приватност.

19.2.5. У умиваоницима запослени морају имати на располагању средства за умивање и дезинфекцију руку, као и средство за сушење руку.

19.2.6. Ако су просторије са тушевима или умиваоницима одвојене од гардероба, те просторије морају да буду непосредно повезане.

19.3. Тоалети

19.3.1. У близини радних места, радних просторија, просторија за одмор, гардероба и просторија са тушевима, морају бити обезбеђене посебне просторије са одговарајућим бројем тоалета и умиваоника. Потребно је обезбедити одвојене тоалете или одвојено коришћење тоалета за мушкарце и жене.

20. Просторије за пружање прве помоћи

20.1. У зависности од величине објекта, врсте послова и учесталости повреда на раду мора да буде обезбеђена једна или више просторија за пружање прве помоћи. Где постоји већа могућност настанка повреда на раду на сваких 100 запослених мора да буде обезбеђена најмање једна просторија за пружање прве помоћи.

20.2. Просторије за пружање прве помоћи морају бити опремљене неопходним инсталацијама, опремом за пружање прве помоћи и приступачне за манипулацију носилима. Просторије за пружање прве помоћи морају бити обележене одговарајућим ознакама.

20.3. Опрема за пружање прве помоћи мора да буде доступна и приступачна на свим местима где услови рада то захтевају и обележена у складу са прописима.

20.4. Адреса и број телефона најближе службе хитне помоћи и здравствене установе, као и имена запослених који су оспособљени и одређени за пружање прве помоћи, морају бити истакнути на видном месту.

21. Просторије за повремено загревање запослених

21.1. Просторије за повремено загревање запослених морају бити обезбеђене за запослене који обављају послове у магацинима, складиштима, хладњачама или на отвореном простору, а њихова величина одређује се у зависности од броја запослених који ће их истовремено користити.

21.2. Температура ваздуха у просторијама за повремено загревање запослених не сме да буде мања од 15°C.

22. Запослени са инвалидитетом

22.1. Радна места морају да буду организована тако да се узме у обзир приступачност радног места (врата, пролази, степеништа, помоћне просторије и др.) запосленима са инвалидитетом.

23. Радна места у објектима намењеним за рад на отвореном или на отвореном простору

23.1. Радна места, саобраћајне површине и други простори или инсталације који се налазе на отвореном, а на којима раде или их користе запослени приликом обављања својих радних активности морају да буду организовани на начин да омогуће безбедно кретање лица и возила.

23.2. Одредбе тач. 11, 14 и 15, овог Прилога, примењују се на главне саобраћајне површине на локацији послодавца, на саобраћајне површине које се користе за редовно одржавање, прегледе и испитивање инсталација, као и на места и рампе за утовар и истовар.

23.3. Одредбе тачке 11. овог прилога примењују се и за рад на отвореном простору.

23.4. Простор за рад на отвореном мора бити осветљен вештачким осветљењем када природно осветљење није задовољавајуће.

23.5. Радна места на отвореном простору морају бити тако уређена да запослени који раде на тим раним местима:

23.5.1. буду заштићени од неповољних временских прилика и предмета који могу пасти;

23.5.2. нису изложени нивоима физичких, хемијских, биолошких или осталих штетности који су штетни по безбедност и здравље;

23.5.3. могу брзо да напусте своја радна места и да се склоне на безбедно подручје;

23.5.4. имају обезбеђену прву помоћ;

23.5.5. не могу да се оклизну и падну.

23.6. У непосредној близини места где се обављају технолошки процеси на отвореном простору или врши транспорт опасних материја, постављају се славине или тушеви са чистом, текућом водом.

24. Саобраћајне површине на отвореном простору

24.1. На саобраћајним површинама на којима се крећу возила, обезбеђују се:

24.1.1. саобраћајни знаци и везе са путевима у складу са прописима о безбедности саобраћаја;

24.1.2. прописано осветљење за време рада ноћу и у условима смањене видљивости;

24.1.3. посебне површине за паркирање путничких и теретних возила;

24.1.4. посебни знаци упозорења, сигнали или браници на местима која немају довољну прегледност.

24.2. Ширине саобраћајних површина и растојања за слободно кретање возила и терета морају бити једнаке или веће од одговарајућих вредности наведених у Табели 4.

Табела 4.

Саобраћајне површине и пролази на отвореном	Ширине и растојања [m]
Ширина једносмерне саобраћајне површине	3,00
Ширина двосмерне саобраћајне површине	5,00
Хоризонтално растојање између објекта и габарита возила мерено по ширини	0,75
Вертикално растојање између објекта и габарита возила мерено по висини	0,50
Ширина пролаза са сваке стране бочних ивица габарита возила	0,50
Висина пролаза више од висине габарита возила	0,50

24.3. Разводи инсталација (електричне енергије, водовода, канализације, гасова, пара, компримованог ваздуха и сл.) постављају се изван саобраћајних површина и других места где постоји могућност њиховог механичког оштећења.